

Danskerne ville være rigere end amerikanerne - hvis vi arbejdede ligeså meget som dem

Danskerne har i langt større udstrækning brugt deres øgede velstand på fritid end amerikanerne. Havde danskerne ikke gradvist valgt en kortere arbejdsuge og mere ferie, ville Danmark målt på BNP per indbygger være mere velstående end USA.

Dette notat optegner udviklingen i velstand og arbejdstid mellem Danmark og USA siden 1970. Danskerne arbejder i dag langt færre timer end i 1970, mens amerikanerne kun arbejder lidt mindre. Samtidigt er en større andel af danskerne end amerikanerne på arbejdsmarkedet, og vi har en markant højere livskvalitet. Hvis amerikanerne havde ligeså stor en erhvervsfrekvens som Danmark, ville de også være rigere. Men ikke så rige som danskerne, hvis vi arbejdede ligeså mange timer som amerikanerne.

Ser man fritid som et gode, der kan veksles til indkomst med en højere arbejdstid, er Danmark mere velstående end USA. Hvis vi ikke havde sænket vores arbejdstid, for at få den livskvalitet det indebærer, ville vi – alt andet lige – have været 42.707 kr. rigere end amerikanerne, selv hvis amerikanerne havde en lige så høj erhvervsfrekvens som Danmark. Det skyldes, at vores gennemsnitsproduktivitet per time er højere.

- Danske arbejdstagere arbejdede i 2017 i gennemsnit 1.408 timer om året. Det var 372 timer færre end amerikanerne. De færre timer skyldtes en kortere arbejdsuge og flere ferieuger – svarende til henholdsvis 276 og 96 timer årligt.
- Erhvervsfrekvensen har i hele perioden fra 1970 til 2017 været højere i Danmark end i USA med en forskel på helt op til syv procentpoint. I 2017 var erhvervsfrekvensen 66 procent i USA og 69 procent i Danmark.
- Hvis hver beskæftigede i Danmark arbejdede ligeså meget som de beskæftigede i USA, ville vi i 2017 alt andet lige have haft et BNP per indbygger, der var 458.137 kr. i stedet for det faktiske på 362.455 kr. Samtidig ville amerikanerne med dansk erhvervsfrekvens i 2017 have haft et BNP per indbygger på 415.431 kr. i stedet for det faktiske på 398.731 kr.
- Med det højere årlige timetal i Danmark og erhvervsfrekvens i USA ville hver dansker i gennemsnit være 10 % rigere end amerikanerne i 2017, hvilket skyldes en højere timeproduktivitet i Danmark.
- Danmark rangerer nummer tre på OECD's better life index på både life satisfaction og work-life balance, mens USA er henholdsvis nummer 17 og 29. Samtidig har de danske arbejdstagere markant mere fritid og meget færre har meget lange arbejdsuger.

KONTAKT

Asbjørn Sonne Nørgaard,
analysechef

FORFATTERE

Ask Lund Jakobsen,
Asbjørn Sonne Nørgaard

NOTAT

Publiceret d. 19. okt. 2019

NOTAT

Må kun citeres med
kildehenvielse til Cevea

DANMARK OG USA HAR INDRETTET SAMFUNDET FORSKELLIGT

Med en placering lige indenfor top 20 er Danmark blandt verdens rigeste lande målt på BNP per indbygger, men vi er ikke i selskab med de allerrigeste som fx USA, Schweiz og Luxembourg. Hvordan kan det være? En række parametre har betydning for, hvordan et lands økonomi udvikler sig, og hvordan et land bliver rigt. Det er blandt andet vigtigt, hvor effektivt der arbejdes, hvor meget der arbejdes, og hvor mange der arbejder.

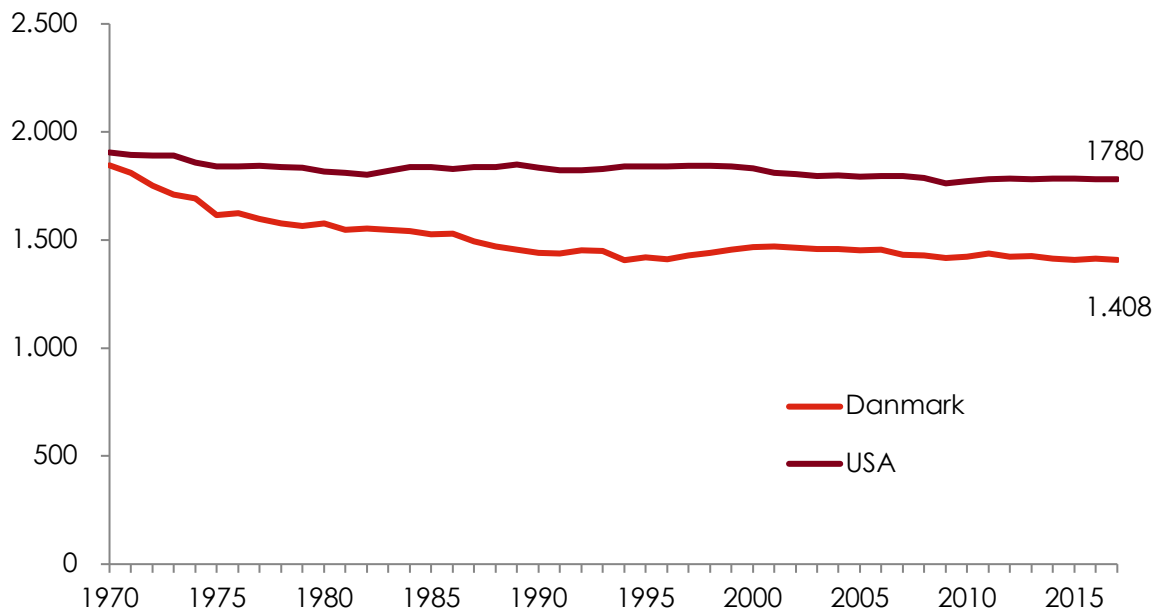
I Danmark har vi – gennem forhandlinger og politiske beslutninger – valgt at sænke arbejdstiden for at give plads til mere fritid. Og som denne analyse viser har det ikke overraskende haft betydning for, hvor rige vi er i dag. Man kan altså sige, at mens amerikanerne har fastholdt 1970'ernes høje timetal med et højt BNP til følge, har vi i Danmark sænket arbejdstiden, fået mere ferie, opnået en meget høj livstilfredshed, mens vores BNP per indbygger er noget lavere end amerikanernes.

I sidste ende handler økonomi om, hvordan vi bruger knappe ressourcer, og hvilke livsmuligheder disse ressourcer skaber. I Danmark – og de skandnaviske velfærdssamfund mere generelt – har vi valgt en anden *work-life balance* end amerikanerne. Vi har i gennemsnit mere fritid. Til gengæld har vi samtidigt valgt en model, hvor en større andel af befolkningen – især kvinderne – deltager på arbejdsmarkedet end i USA og mange andre vestlige lande.

DANSKERNE ARBEJDER MINDRE END TIDLIGERE

I Danmark har der gennem 1970'erne, 1980'erne og frem til midten af 1990'erne været en udvikling mod færre arbejdstimer per beskæftigede, fra et gennemsnit på 1845 timer per år i 1970 til 1407 i 1994. Siden da har trimetallet ligget stabilt niveau og var i 2017 1408. I samme periode har amerikanernes arbejdstid taget nogle små hop nedad fra 1905 timer i 2017 til 1780.

I 1970 arbejdede de beskæftigede gennemsnitligt 60 timer mindre i Danmark end i USA, mens forskellen i dag er vokset til 372 arbejdstimer. Dette skyldes, at amerikanerne både arbejder flere uger om året end danskerne, og at deres arbejdsuge er længere. Danskere i beskæftigelse havde i 2017 i gennemsnit 96 færre arbejdstimer årligt end amerikanerne som følge af flere feriedage og 276 færre arbejdstimer som følge af en kortere arbejdsuge. Arbejdstimerne er ikke opgjort på præcis samme måde mellem lande, men de angivne forskelle i arbejdstid bygger på OECD's opgørelser og tager så vidt muligt højde for disse forskelle.

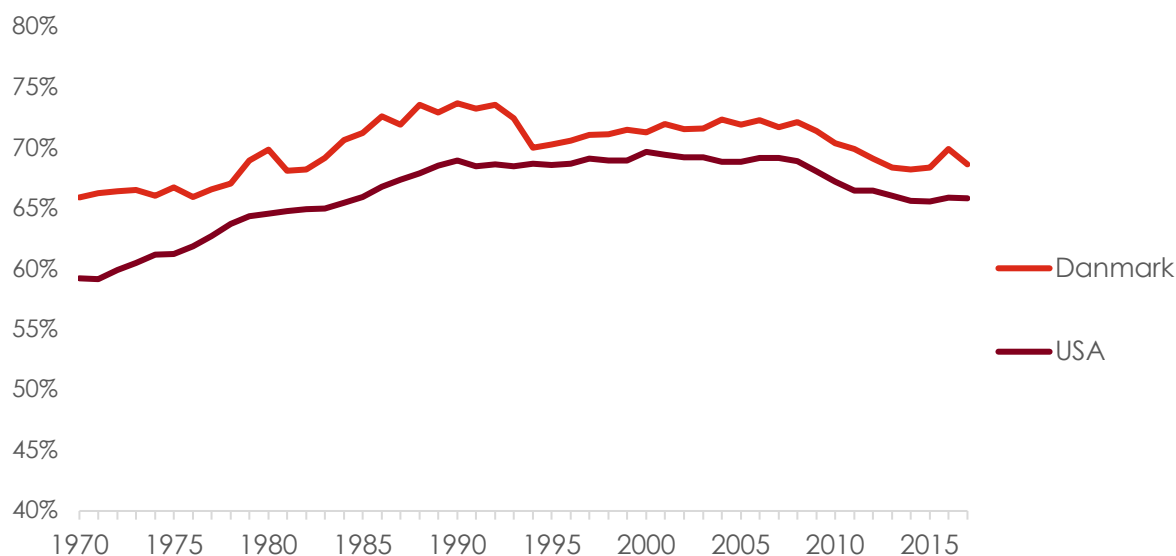
Figur 1. Antal årlige arbejdstimer per beskæftigede, 1970-2017. Kilde: OECD.

EN STØRRE DEL DANSKERE END AMERIKANERE ER PÅ ARBEJDSMARKEDET

Danmarks erhvervsfrekvens har i alle år mellem 1970 og 2017 været højere end i USA, se figur 2. I perioden fra 1970 til 1993 var danskernes erhvervsfrekvens mellem 3 og 7 procentpoint højere end amerikanernes. I 1994 betød indførelsen af en ret til børnepasningsorlov på 70 pct. dagpenge og andre muligheder for orlov, at danskernes erhvervsfrekvens faldt allerede samme år¹. Ordningen blev siden gjort mindre attraktiv for derpå at blive ophævet i 2011. Forskellen mellem de danske og amerikanske erhvervsfrekvenser er således igen vokset fra et til 2-3 procentpoint. I 2017 var den amerikanske erhvervsfrekvens 66 % og den danske 69 %.

En konsekvent højere erhvervsfrekvens, hvor relativt flere bidrager på arbejdsmarkedet, vil alt andet lige øge produktionen og dermed BNP.

¹ Risiko for at krisen giver lavere arbejdsstyrke, Det Økonomiske Råd, 21. januar 2010.

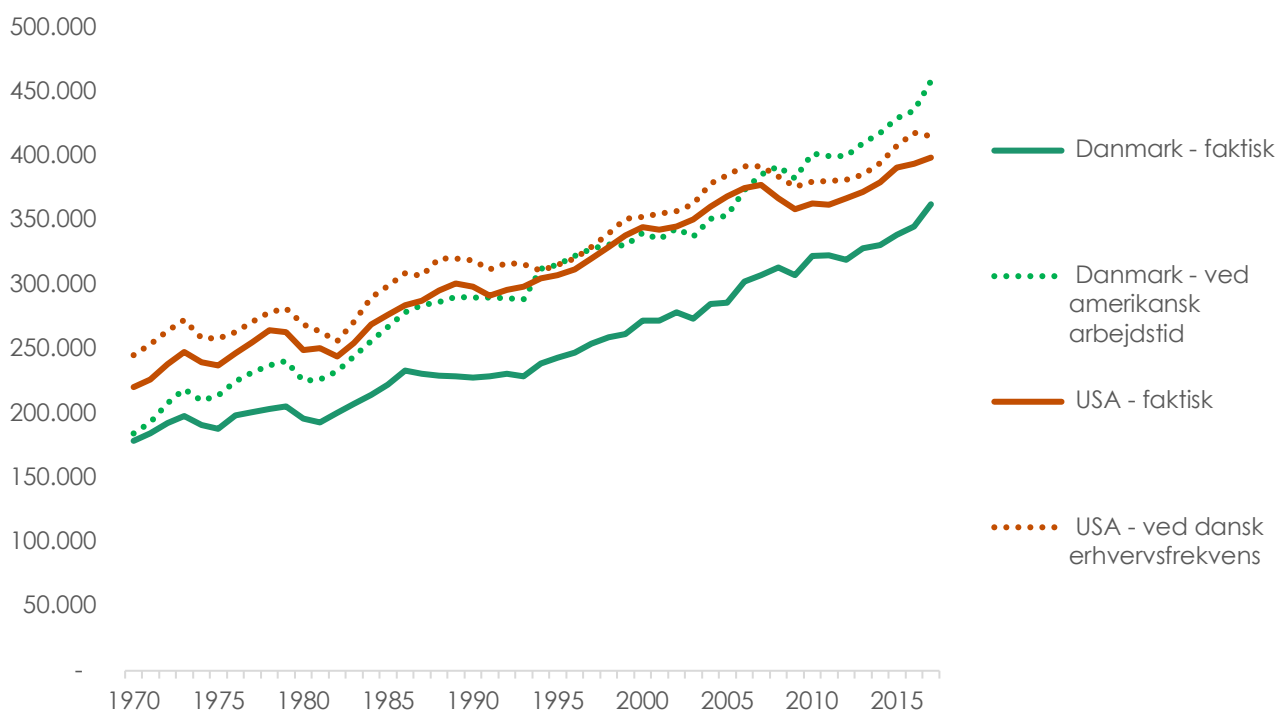
Figur 2. Erhvervsfrekvens i Danmark og USA for personer i alderen 15 til 74 år, 1970-2017. Kilde: OECD, Economic Outlook No 105.

VI HAR OMSAT VELSTAND TIL FRITID

I Danmark er BNP per indbygger vokset fra 184.409 i 1970 til 362.455 kr. i 2017 og i USA fra 230.300 kr. til 398.721 kr. målt i købekraftskorrigerede 2018-kr. Forskellen var størst fra 1989 til 2007, hvor amerikanerne var omkring 70.000 kr. rigere. Efter finanskrisen er forskellen i BNP per indbygger faldet til omkring 50.000 kr.

Men hvordan ville det have set ud, hvis Danmark havde fulgt USA's høje timetal? Og hvis USA havde haft en lige så stor andel af personer i den erhvervsaktive alder i arbejde som i Danmark?

Figur 3 viser – foruden det faktiske BNP per indbygger for Danmark og USA – hvordan BNP havde udviklet sig for de to lande, hvis de begge havde haft USA's timetal og Danmarks erhvervsfrekvens. De fuldt optrukne grafer viser det faktiske reale BNP for henholdsvis Danmark og USA, mens de stiplede grafer viser, hvordan BNP per indbygger *ville* have udviklet sig, hvis danskerne havde arbejdet lige så meget som amerikanerne, og amerikanerne havde haft samme erhvervsfrekvens som danskerne gennem hele perioden. De sidstnævnte er hypotetiske forløb, som må forventes at overvurdere de faktiske effekter af både højere timetal og erhvervsfrekvens en smule. De to forløb er dannet som runde estimater til illustration af, hvordan alternative prioriteter ville have påvirket de to landes økonomiske velstand.

Figur 3. BNP per indbygger – faktisk og hypotetisk i Danmark og USA, 1970-2017; opgjort i 2018-kr købekraftskorrigeret. Kilde: OECD og egne beregninger.

Hvis vi i Danmark siden 1970 ikke havde sænket arbejdstiden, kunne vi have været betragteligt rigere. Da antallet af arbejdede timer per beskæftigede i Danmark i periodens begyndelse næsten var på niveau med amerikanernes, starter det hypotetiske BNP per indbygger for Danmark tæt på samme niveau som det faktiske. I løbet af perioden fra 1970 til 2017 stiger det hypotetiske BNP hurtigere end det faktiske og ender på 458.137 kr. i 2017. Det er ca. 100.000 kr. højere end danskernes faktiske BNP per indbygger og noget højere end amerikanernes.

Havde amerikanerne – ligesom Danmark – øget erhvervsfrekvensen, ville det ligeledes have givet et løft i velstanden. Da den danske erhvervsfrekvens allerede i 1970 var noget højere end den amerikanske, ville amerikanerne – ved en erhvervsfrekvens på niveau med Danmarks – være rigere end i den virkelige verden. I løbet af perioden ville den højere erhvervsfrekvens løfte amerikanernes BNP i alle periodens år. I slutningen af perioden ville amerikanerne med en erhvervsfrekvens som den danske have resulteret i et BNP per indbygger på 415.431 kr.

Havde Danmark haft et timetal på niveau med USA's og USA en erhvervsfrekvens på niveau med Danmarks, ville danskerne have været 42.707 kr. rigere end amerikanerne.

Beregningerne bygger på en implicit antagelse om, at den marginale produktivitet ved højere erhvervsfrekvens og timetal ikke er aftagende. Da det sandsynligvis ikke er helt korrekt, må de hypotetiske beregninger af BNP forventes at være overvurderede. Gevinsterne, danskere og

amerikanere er gået glip af, er derfor i virkeligheden nok lidt mindre end angivet. Det betyder omvendt, at valget af mere fritid fremfor højere BNP har været lidt billigere for danskerne, end beregningerne viser.

LAVERE ARBEJDSSTID HÆNGER SAMMEN MED HØJ LIVSKVALITET

Danmark og USA har siden 1970 bevæget sig i forskellige retninger. Amerikanerne har en work-life balance, der ikke har ændret sig markant siden 1970. Til gengæld har de lidt større forbrugsmuligheder i deres relativt sparsomme fritid. Danskerne, og det gælder for en større andel af befolkningen end i USA, har omvendt valgt at konvertere en noget større del af deres forbrugsmuligheder til fritid. Vi må til gengæld så forbruge lidt mindre i vores fritid og længere ferier.

På trods af, at vi i Danmark ved at sænke arbejdstiden har givet afkald på et økonomisk velstandsløft, scorer Danmark meget højere på OECDs indikatorer for livstilfredshed og work-life balance end USA.

Livskvalitet og arbejdsliv		
	Danmark	USA
Ferie- og helligdage	43,3	30,3
Ugentlige arbejdstimer	32,4	38,6
BNP per indbygger i 2017, kr.	362.455	398.721
Livstilfredshed (skala fra 0 til 10)	7,6	6,9
Andel i procent af beskæftigede med meget lange arbejdsuger	2,3	11,1
Fritid (antal timer dagligt)	15,9	14,4
OECD's Better life index: Life satisfaction	3	17
OECD's Better life index: Work-life balance	3	29

Tabel 1. Kilde: OECD, OECD's Better life index og egne beregninger. Note: OECD's Better life index er en rangering af lande fra 1 til 40, hvor 1 er bedst.

Som det fremgår af tabel 1, har vi flere årlige ferie- og helligdage, færre arbejdstimer per uge, mere fritid, og der er i Danmark færre, som har meget lange arbejdsuger.

Samtidig er Danmark på tredjepladsen på både work-life balance og life satisfaction på OECD's better life index, mens USA er nummer 17 på life satisfaction og 29 på work-life balance. I Danmark arbejder vi ikke mere, end at der også er tid til at holde fri. Samtidig er mange i arbejde. Dét er konsekvensen af politiske beslutninger, kollektive forhandlinger og beslutninger i familien, sådan som de har afspejlet sig i ændringer i adfærden gennem især 1970'erne, 1980'erne og 1990'erne. I USA har man valgt en anden vej.

Vurderer man vores valg på livstilfredshed og work-life balance, har den danske vej været fornuftig. Også selv om vi har råd til lidt færre materielle goder i vores fritid. Måske er det oven i købet en vej, som er mere farbar i en tid, hvor vi også af hensynet til klima og bæredygtighed skal vænne os til at forbruge mindre.

METODE OG KILDER

- BNP per indbygger er opgjort i danske 2018-kr købekraftskorrigeret for at være sammenligneligt på tværs af lande.
- Analysen anvender data fra OECD (herunder OECD Economic Outlook, No 105) om arbejdstid, BNP, erhvervsfrekvens livstilfredshed. Blandt andre Det Økonomiske Råd anvender samme data.
- Tidsserien med erhvervsfrekvens indeholder databrud for Danmark. OECD er garant for, at der er taget højde for databrud i serien om erhvervsfrekvens, så der er sammenlignelighed på tværs af lande og over tid.
- De hypotetiske beregninger af Danmarks BNP per indbygger med amerikansk arbejdstid og USA's BNP per indbygger med dansk erhvervsfrekvens er beregnet ved at dividere det faktiske BNP per indbygger med henholdsvis erhvervsfrekvens eller timetal for eget land og gange samme for det andet land.